

Paarden of geen paarden.....

no 63

Arno 1952

0-9-52

Woensdag heropening
Paardenmarkt

Valkenburgs markt gaat door

Vorbereiding overgedragen aan Oranjevereniging

(Van onze correspondent te Valkenburg)

In een dagblad heeft het bericht gestaan, dat de paardenmarkt in Valkenburg dit jaar misschien niet zou doorgaan. Om dadelijk alle misverstand te voorkomen, kunnen we echter uit betrouwbare bron berichten, dat deze mededeling niet op goede gronden rustte. In de officiële stukken kunnen we trouwens lezen, dat de paardenmarkt pas opgeheven kan worden als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Dan moet het aantal aangevoerde paarden beneden een bepaald getal gedaald zijn en dat is thans zeker nog niet het geval.

Enige jaren geleden is er in Valkenburg een comité opgericht, dat alle mogelijke pogingen zou aanwenden om de traditionele paardenmarkt te handhaven. Met lofwaardige ijver en met financiële offers heeft dit comité zich geweed en toch kon men de achteruitgang van de markt niet tegenhouden. Dit was immers een teken van de gewijzigde technische mogelijkheden. De motortractie heeft het gebruik van paardenkracht geheel verdrongen.

Het comité keek ondertussen uit naar andere middelen en iedereen kan zich

nog wel herinneren, welk een onprettige discussies het vorige jaar zijn gehouden rondom de vraag: Zal er een draaimolen komen, ja of neen? Deze Valkenburgse kleingeestigheden hebben in vele kringen de spotlust zelfs nog wel opgewekt.

Is het te verwonderen, dat burgemeester Van der Harst een dergelijke vervelende aangelegenheid in elk geval wilde voorkomen? Vandaar, dat B. en W. met voorzichtigheid te werk zijn gegaan en zelfs besprekingen hebben gevoerd met leidende figuren uit het kerkelijke en culturele leven. Het is echter nooit de

bedoeling geweest, een der bestaande verenigingen of comité's in de wielen te rijden; men wilde alleen suggesties geven, opdat ook de festiviteiten rondom de paardenmarkt een waardig en een verantwoord karakter zouden dragen.

Vermoedelijk is dit wel niet naar de zin geweest van enkele personen, die in hun dromen misschien wel een „lunapark" in Valkenburg hadden zien verrijzen. Het zij echter nogmaals gezegd, dat B. en W. hun verantwoordelijkheid in deze goed verstaan.

Het paardenmarkt comité heeft in overleg besloten zijn werkzaamheden te hervatten: a.s. Woensdag zal weer paardenmarkt worden gehouden.

Uitgebreid feestprogramma
gereed

Paardenmarktcomité
hervat z'n werk

Vorige week is nu met algemene stemmen in de vergadering van het paardenmarktcomité het besluit genomen, alle werkzaamheden, die tot nog toe door dit comité werden verricht, over te dragen aan de Oranjevereniging, die immers al zovele jaren ook de volksfeesten op zulk een uitmuntende wijze heeft georganiseerd.

Van een opheffing van de paardenmarkt is dus geen sprake. Integendeel! Volgende Woensdag zullen de oud-Valkenburgers weer naar hun vroegere woonplaats trekken. Paarden of geen paarden, de markt gaat door.

Met verzocht ons mede te delen, dat het comité tot instandhouding van de paardenmarkt weer in volle glorie is verzezen en z'n werkzaamheden heeft hervat. De borden bij de ingangen van het dorp zijn weer geplaatst en wekken de vreemdelingen op Woensdag hun schreden naar ons dorp te richten. Aan het programma, dat we reeds plaatsten, kan nu het volgende nog worden toegevoegd.

Woensdagmorgen om 9 uur maakt de marinerskapel een mars door het dorp, terwijl om 9.30 uur burg. v. d. Harst de markt officieel zal openen. Ook zijn er prijzen beschikbaar voor hen, die de viervoeters aanvoeren. Van een verdeeldheid tussen de verschillende organisaties is nu geen sprake meer; alles kan in eensgezindheid deelnemen aan de feestelijkheden.

Programma Paardenmarkt.

9 uur. Marine Kapel maakt mars door het dorp. De volgende route zal worden genomen: Katwijkerweg, Hoofdstraat tot nieuwe brug, retour, Marinus Poststraat, Broekweg, Kruisweg, Burg. Lotsystraat, Middenweg, L. Commandeurssteeg, Hoofdstraat, Broekweg, Castelpweg, Halte Muziektent.
9.30 uur. Opening van de markt door de Edelachtbare heer Burgemeester M. v. d. Harst.

Programma der Oranjefeesten.

10 SEPTEMBER 1952

2.30 uur Zaklopen voor dames en heren van 15 jaar en ouder (op de speelwei) leden f 0.50. Niet leden f 1.—.
3.30 uur Pop onthoofden voor dames en heren van 17 jaar en ouder (op de speelwei) leden f 0.50, niet leden f 1.—.
5 uur. Voetbalwedstrijd Valken Boys—Marine elftal, Vliegveld Valkenburg.
8 uur. Muziek.
8.30 uur. Demonstratie door ruitersportver. „Irene” uit Katwijk aan Zee. Hierna muziek.

11 SEPTEMBER 1952.

9 uur. Opening door de Edelachtbare Heer Burgemeester W. M. v. d. Harst. Rondgang door het dorp met de schoolkinderen vooraf gegaan door de muziek, daarna kinderspelen op de speelwei.
10 uur. Pijsschieten voor heren van 17 jaar en ouder. Leden f 0.50, niet leden f 1.—
10 uur. Ringrijden op de fiets voor dames en heren van 15 jaar en ouder. Leden f 1.—, niet leden f 1.50.
11.15 uur. Kruiwagenrijden voor dames en heren van 19 jaar en ouder. Leden f 1.50, niet leden f 2.50.
1.30 uur. Keuring van versierde tilbury's, Mar. Poststraat.
2 uur Ringrijden met paard en twee wielige wagens, twee spannen met één wagen wordt niet toegestaan. Leden f 3.50, niet leden f 5.—.
4 uur. Stoelendans voor dames van 15 jaar en ouder. Leden f 1.—, niet leden f 1.50
5 uur. Behendigheidspel voor dames en heren van 15 jaar en ouder. Leden f 0.50, niet leden f 1.—.
7.30 uur. Prijsuitreiking.
8 uur. Muziek.
8.30 uur. Gymnastiek-demonstratie door Gymnastiekver. D.W.S. uit Rijnsburg Hier-na muziek.

Opgave voor deelname op Zaterdag, 6 September, des avonds 8 tot 10 uur in het Café „In het wapen van Valkenburg” Latere opgaven worden niet meer geaccepteerd. Wordt lid van de Oranjevereniging „Wilhelmina”.

Wijzigingen voorbehouden.

J. Ouwersloot, secretaris.

Paarden, of geen paarden.....

Woensdag, 10 September toch weer Marktdag!!

Wij bakken ook dit jaar weer

kadetten en krentenbollen

gaaarne vroegtijdig bestellen.

Neemt U ook een heerlijk Candijkoek in huis!

MEURS BAKKERIJ
VALKENBURG

Paardenmarkt en Oranjefeest '52
zijn weer verleden tijd.
Nu gaan we weer hard aan 't werk

VOOR AL UW

Levensmiddelen en Brood

KUNT U BIJ ONS TERECHT

MEURS
VALKENBURG

77000

Anno

1952

Elke paardenmarkt heeft zo zijn typische bezoekers. Zo goed als een paardenmarkt geen markt zou zijn, indien er geen paarden waren, even zo goed zou het geen markt zijn zonder paardenhandelaars. (Foto: Ir W. F. v. Heemskerck Düker)

10 Sept

Meer dan 1000

De jeugd op de paardenmarkt te Valkenburg (Foto: Ir W. F. v. Heemskerck Düker)

„Onder veele andere geregtigheden en vrijdommen van alle oude tijden bij de Burggraven van Leyden, als Heeren van Valkenburg, aan deze Heerlijkheid vergunt en toegestaan, munt voornamelijk uit de oude zeer vermaarde Paardemarkt: welke is geweest de eerste en eenigste, niet alleen in Holland, maar zelfs in alle de omliggende Landschappen en Provinciën der Nederlanden, welke volgens het eenparige en standvaste getuijgenis en de overleveringen der Voorouderen in zodanigen bloeienden staat en vermaardeheid is geweest, dat niet alleen uit de Nederlanden, maar ook uit Duijtsland, Vrankrijk, Spanjen en zelfs uit Turkijen de kooplieden herwaarts zijn gekomen om paarden te kopen...”

Deze regelen kan men vinden in het oude handschrift „De Oude Heerlijkheid van Valkenburg, deszelfs vrijdommen, voorregten” enz. ’t zaamengesteld door Cornelis van Alkemade en P. van der Schelling, welk handschrift zich bevindt in het gemeentearchief van Valkenburg.

Hoevelen, die zelf in één der Hollanden wonen, weten van het bestaan van Valkenburg af? Voor zover men het plaatsje kent, vlak onder Leiden nabij de Leidse Schouw, stamt deze kennis bij velen eerst vanaf het oorlogsjaar 1940 toen, tegelijk met het vliegveld van die naam, Valkenburg praktisch met de grond gelijk gemaakt werd.

Maar voorheen — laten we zeggen een honderd jaar geleden — wist elke boer wel degelijk waar het lag, want toen werden er jaarlijks zo’n duizend paarden op de September-markt verhandeld.

Inderdaad, Valkenburg is in hoofdzaak bekend geworden door zijn jaarmarkt, welke de oudste van ons land wordt geacht. Bij oudheidkundigen geniet het plaatsje evenzeer vermaardheid, doch van één andere aard. Het vlek is een twee duizend jaar oud. Het lag op een strategisch belangrijke plaats: aan de mond van de Rijn, bijna aan zee. Geen wonder, dat de Romeinen, die als goede militairen het belang inzagen van het beheersen der riviermonden, zich in deze buurt nestelden. Leiden en Katwijk, maar ook Valkenburg bewaarden en bewaren in de grond tal van herinneringen aan die historische periode. Opgravingen van zeer recente datum hebben bijv. aangetoond, waar precies de grondvesten liggen van het Romeinse castellum.

Wanneer wij dus op Valkenburgs kerkterp staan bevinden wij ons op historische bodem! Daar ter plaatse is mede de oudste geschiedenis van ons land geschreven.

En het is op deze plaats, dat Nederlands oudste paardenmarkt gehouden wordt. Ja, ge hebt het goed gehoord: gehouden wordt, want burgemeester en inwoners zijn nog niet

van zins afstand te doen van de traditionele paardenmarktdag. Men wil er zo mogelijk nieuw leven in blazen. Men animeert de kooplui door een prettig onthaal en goede stemming en.... geen marktgelden!

Men kan op goede gronden aannemen, dat de markt al meer dan duizend jaar oud is. De kerk werd daar n.l. gesticht in het jaar 837. Deze stichting staat in direct verband met de geschiedenis van de markt, omdat de Kerk in de allereerste eeuwen alle voordelen van de paardenmarkt aan zich trok. Het begin was een jaarmarkt, waar Vlamingen hun linnen te koop kwamen aanbieden. Zij werden echter later door de linnenwevers van eigen omgeving — de Hollandse monniken — verdreven. Hierdoor werd de paardenhandel hoofdzaak en zo blijkt, dat in elk geval reeds in 1125 de paardenmarkt de voornaamste oorzaak van de jaarlijkse herfstdrukke was.

De markt duurde maar eventjes... 16 dagen en wel begon zij acht dagen vóór Sinte Lambert (9 September) en duurde tot acht dagen na die datum.

Ter ere van deze gebeurtenis werd elke dag opnieuw door de koster — tegen een speciaal daarvoor vastgestelde vergoeding — de klok geluid.

Op de tweede Woensdag van September wordt elk jaar paardenmarkt gehouden in het Hollandse Valkenburg. Het is niet alleen die paardenmarkt, welke door de dorpelingen belangrijk wordt gevonden. O neen, de paardenmarkt is tevens de inleiding van festiviteiten en vooral van een weerzien van alle oud-Valkenburgers, voorzover daartoe in de gelegenheid.

Het is dus volksfeest in de beste zin van het woord en de paardenmarkt „hoort er bij”, dat is traditie. Zonder paardenmarkt zou het volksfeest van zijn eigenlijke kern beroofd zijn.

De vroede vaders van Valkenburg willen dan ook met alle middelen deze oudste paardenmarkt van ons land laten voortbestaan. In de Hollanden kent men nog maar weinig paardenmarkten. Houdt daarom die van Valkenburg mede in ere.

Nederlands oudste paardenmarkt

VALKENBURG

Nederlands oudste paardenmarkt

Dicht bij Leiden, aan de oude stroombedding van de Rijn, iets ten Westen van de Haagse Schouw, ligt het dorpje Valkenburg. Omstreeks het begin van onze jaartelling werd deze nederzetting door de Romeinen gesticht, die hier aan de mond van de Rijn een versterking wilden hebben. Opgravingen onder leiding van de bekende professor Van Griffen brachten de oude fundamenteën aan het licht. Daarvan is nog in zoverre iets te zien, dat men een ander soort bestating in het wegdek heeft aangebracht op die plaatsen waar vroeger de vestingmuren gestaan moeten hebben.

Overigens is dit kleine Zuidhollandse dorp heel wat minder bekend dan z'n beroemde

PAERDE-MART
Binnen den DORPE ende
VRYE-HEERLIJKEHEIT
VAN
VALCKENBURGH.

MEn laet enen vegelijcken by desen weten / dat binnen den Dorpe ende Vrye Heerlijckheyt van Valckenburgh, sal werden gehouden de Ordinaris Vrye PAERDE-MART, die sijn aenbaenck nemen sal den 9. September deses Jaers 16... ende duertende op de Elphreyde van den / acht dagen hoor S. Lamberts-daghe / ende acht dagen daer naer. Wederomde verhalven alle Liefhebbers ende Paerde-kopers met haere Paerden / verfoght Benfciens / ook alle Liefhebbers van Koopmanschappen met haere Kraenen / ende andere Heerijgh / hoe die genaemt weegen werden / die Elphreyt van dien te genieten / het sive te houden door verhuuygh / ende haer ten tijde ende plaetse beoght te laten vanden. **Elck**
Stuyt Vloots.

Gedruckt tot Leyden, by FRANCIS HEENEMAN, woonende op de Haeckelstraat, inde Vergulde SON, 1617.

Boven aan de pagina de aankondiging van dit jaar; hierboven een veel oudere annonce, die in de werkkamer van Burgemeester van der Harst hangt

Limburgse naamgenoot. Het heeft ook niet zo erg veel te betekenen. Bijzonder mooi kan het niet genoemd worden en belangrijke industrieën zijn er ook al niet gevestigd.

Toch is de naam van het dorpje de laatste jaren tientallen malen in krantenberichten genoemd, want vlakbij ligt het marine-vliegveld en het was dit vliegveld dat oorzaak geworden is van de vernietiging van Valkenburg in de Meidagen van 1940. De bewoners van het dorp hadden de twijfelachtige eer het eerste bezette gebied te zijn. Reeds om 6 uur 's morgens kwamen de Duitsers „inkopen” doen, toen nog met gerichte pistolen in plaats van met guldens. Enkele uren later daverde de Nederlandse artillerie en moest het dorp aan het oorlogsgeweld worden opgeofferd.

Gelukkig is het leed van die dagen voor een groot gedeelte vergeten. Het dorp is weer opgebouwd en ziet er nu keurig uit. Het is er nogal stil en alleen de Jantjes van het vliegveld brengen er zo af en toe wat leven in de brouwerij.

Maar er is een tijd geweest waarin het Zuidhollandse Valkenburg véél en véél bekender was dan het Limburgse, want in de Middeleeuwen was het een internationaal handelsknooppunt van betekenis. In het begin was dat te danken aan de Vlaamse linnenwevers, die er hun linnen kwamen verkopen. Toen de Hollandse monniken dat kunstje echter hadden afgekeken, verloor die linnenmarkt z'n belangrijkheid. Maar inmiddels had Valkenburg al een andere markt gekregen: de paardenmarkt, en het staat vast dat die al in 1125 hoofdzaak was. De Valkenburgse paardenmarkt was zo be-

De oudste paardenmarkt van ons land

„Laat de Valkenburgse paardenmarkt, welke de eerste in ons land was, ook de laatste zijn.” Het waren de woorden van Valkenburgs burgemeester, die hiermede doelde op het feit, dat dit kleine plaatsje nabij Leiden zich kan beroemen de oudste paardenmarkt van de lage landen te bezitten en bij alle zorg, welke men had om in deze tijd van motorisatie, haar te behouden, sprak Valkenburgs eerste burger de wens uit, dat — wanneer de markten dan toch gingen verdwijnen, die in zijn gemeente de laatste zou mogen zijn...

De Zuidlaarder markt is bekend, maar men weet te weinig, dat men daar weliswaar met een oude, doch zeker niet met „de” oudste paardenmarkt van ons land te doen heeft. Wij willen hiermede natuurlijk niets afdingen aan de betekenis van deze befaamde Noordelijke markt. Valkenburgs markt kan trouwens niet bij die van Zuidlaren in de schaduw staan. Bij de laatste honderden en honderden paarden; bij de Zuidhollandse slechts enkele tientallen.

Maar... een trots blijft het toch, dat die van Valkenburg de oudste is en in onze geschiedenis een zeer belangrijke rol gespeeld heeft.

Valkenburg is — wanneer wij er ooit van hoorden — eerst bekend geworden aan de meesten van ons in de oorlogsjaren van '40, toen het door de aanvallen op het er nabij gelegen vliegveld ongeveer met de grond gelijk werd gemaakt. Het is echter reeds spoedig weer uit zijn asse herrezen en prijkt als een nieuw dorpje op historische grond. Want Valkenburgs bodem is voor oudheidkundigen minstens zo interessant als die van het veel meer bekende zusterplaatsje in Limburg. Valkenburg is 2000 jaar oud en in het straatplaveisel kan men, door anderkleurige stenen gekenmerkt, duidelijk zien hoe de fundamenten van het Romeinse castellum er nog liggen.

Het dorpje ligt hoger dan de lage landen aan de oevers van de oude Rijn. Bovenop de kerk met er omheen het oude kerkhof en het is daar, dat de eeuwenoude paardenmarkt elk najaar op de tweede Woensdag in September wordt gehouden. Dat was dit jaar op de 10e September en het was een stralende dag en er was belangstelling, want bij dit tweedaagse feest (waarvan één dag markt) komen alle oud-Valkenburgers, die het zich maar enigszins kunnen veroorloven, weer naar de oude

nederzetting terug. Het is als van ouds namelijk ook kermis. Wat is een jaarmarkt zonder kermis?

De najaarszon zette alles in zachte gloed; de kapel der luchtvaartmatrozen liet zich horen; de burgemeester en het comité hadden de feestanjer in het knoopsgat en we kregen zo de indruk, dat er nergens gewerkt werd: Valkenburg hield zijn jaarlijkse paardenmarkt en daarmede werd een stempel op dorp en bewoners gezet.

Klacht uit de paardenwereld

Het paard verdwijnt hoe langer

hoe meer

Wij spraken de burgemeester en wij spraken o.m. ook de heer v. Meurs, de ambitieuze winkelier, die zo graag grasduint in het verleden van zijn dorpje, er een fraaie verzameling van heeft bijeen gebracht en er met geestdrift over kan praten. Ja, die paardenmarkt wil men er weer „bovenop” krijgen. Het is toch ook inderdaad de moeite waard, wanneer men de oudste paardenmarkt van ons land in leven zou kunnen houden. De traditie geeft daarop recht. En de gemeente doet zelf er alles voor (er hoeft bijv. geen marktgeld betaald te worden). Bovendien zijn er niet veel paardenmarkten meer in de buurt. Maar... men moet het weten; vandaar, dat wij er enige ruimte aan wijden.

Traditie speelt een grote rol bij ons paardenmensen. Wij zijn er gevoelig voor, misschien gevoeliger dan andere bevolkingsgroepen. Daarom zij Valkenburgs paardenmarkt in onze aandacht aanbevelen.

Een paar regels geschiedenis?

De juiste ouderdom van de markt is niet met zekerheid bekend en moet afgeleid worden uit oude handschriften en overleveringen. Algemeen wordt aangenomen, dat de paardenmarkt te Valkenburg al *meer dan duizend jaar* oud is. De christelijke kerk te V. is gesticht in 873 en staat in direct verband met de geschiedenis van de markt. Het begin was een jaarmarkt, waarop Vlaamse kooplieden linnen aanboden. Naderhand gingen de monniken in de kloosters van ons land het linnenweven beoefenen en nu bleven de Vlamingen van zelf weg. *In 1125 was de paardenmarkt dan ook al hoofdzaak.* Zij duurde indertijd 16 dagen aan één stuk. In 1554 werden er op één dag niet minder dan 3106 paarden verhandeld. In 1750 was de markt zeer achteruitgegaan en met kunst en vliegwerk (premiën) werden kooplieden gelokt met het gevolg, dat er toch niet meer dan... 250 paarden aan de touwen stonden.

Tussen 1870 en 1890 werden er gemiddeld elk jaar 1000 paarden gemarkt. Na de tweede wereldoorlog ging de aanvoer natuurlijk sterk achteruit, doch als we het cijfer van dit jaar vergelijken met dat van 1950 is er alweer een vooruitgang te bespeuren...

„Wat vraag je?” Paardenmarkt Valkenburg (Z.H.).

17 77 77 0 1 52

no 11

2 e
Woensdag
in
Sept.